

σιμο βλέμμα μου ἔδινε τὴν πένα «*Φύλαξε τὸ τετράδιο, ἴσως...*» — δὲν τέλειωνε τὴν φράση. —

Πόσο συχνὰ μ' εὐχαριστοῦσε γιὰ μιὰ παραμικρὴ ὑπηρεσία, δὲν ἤθελε νὰ κουράζουμαι καὶ ὅταν τοῦ ἀπαντοῦσα ὅτι δὲν εἶναι κούραση γιὰ μένα μ' εὐχαριστοῦσε σιωπηλά.

ΒΑΡΩΝΗ ΕΡΝΕΣΤΙΝΑ DE MALLOWITZ

(Μετάφραση ἀπὸ τ' ἀνέκδοτο Γερμανικὸ χειρόγραφό της)

ΑΠ. ΜΑΓΓΑΝΑΡΗ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΘΕΟΤΟΚΗΣ

Στὸ σημερινό της τεῦχος ἡ «Ἀλεξανδρινὴ Τέχνη» δημοσιεύει ἀναμνήσεις σχετικὰ μὲ τὸ ἔργο καὶ τὴ ζωὴ τοῦ ἐκλεκτοῦ Ἑλλήνα διηγηματογράφου Κωνσταντίνου Θεοτόκη. Ὁ Θεοτόκης εἶναι ἓνας ἀπὸ τοὺς σπουδαιότερους Ἑλλήνας διηγηματογράφους, μετὰ τὸν Ἀλέξανδρο Παπαδιαμάντη, πού ἔδωσεν ἓνα ξέχωρο τόνο, τύπο, ρυθμό, μιαν νέαν κι' ἁλλοιώτικη δράση καὶ κίνηση στὸ νεοελληνικὸ πεζογράφημα.

Ὁ Θεοτόκης εἶναι ἓνας maître. Ἄν κανεῖς διαβάση τὰ τέσσερά του ρομάντσα, μέσα στὰ ὅποια ζωγραφίζεται ξέχωρη στὸ καθένα κοινωνία ἀνθρώπων καὶ τόπων, θὰ δεῖ αὐτόματο νὰ ξεπετιέται τὸ μεγαλεῖο τῆς Τέχνης του, ἡ ὁποία πάντοτε ἀφίνει στὸν ἀναγνώστη ἓνα αἶσθημα συμπαθείας γεμᾶτο ἀπὸ ἀνησυχία καὶ ἀνώτερη κρίση. Τὸ εἶδος τοῦ μυθιστορήματος πού ὁ Θεοτόκης μετεχειρίστηκε εἶναι ψυχολογικό, μὰ πρὸ παντὸς ἐσωτερικῶν συναισθημάτων. Οἱ χαραχτῆρες τῶν ἡρώων του, — τύποι ἐπαρχιώτικοι ἀπὸ τοὺς πιὸ συγχρόνους κι' ἐνδιαφέροντας — χαράσσονται εὐκρινεῖς καὶ ζωηροί, μὲ ψυχολογία ὅλως διόλου δική του.

Κάθε μεγάλος καλλιτέχνης ἔχει βεβαίως περισσότερον ἐνδιαφέρον ἢ κυτταγεῖ κι' ἀπ' τὴν ἰδιωτικὴν του ζωὴν — πού εἶναι κι' ἡ πιὸ δοσμένη στὴν προσωπικότητά του.

Ὁ Θεοτόκης, πρὸ παντὸς αὐτός, γίνεται πολὺ ἐνδιαφέρον σὰ γνωρίσει κανεῖς τὰ ἀνέκδοτα τῆς ζωῆς του, κι' ἅμα μάθει τὰ παρασκήνιά της καὶ τὴν ἀλληλογραφία του.

Ἡ ἀξιότιμος κ. Εἰρήνη Δεντρινουῦ εἶχε ταχτικὴν ἀλληλογραφία μαζί του, φιλολογικὴ ἰδίως, γιατί εἶχε στενὲς σχέσεις, μάλιστα κάπου τὸν λέγει κι' ἡ ἴδια Δάσκαλό της.

Αὐτὸ εἶναι πολὺ φυσικὸ κι' ἀληθινό. Γι' αὐτὸ ἀκριβῶς ἡ κ. Δεντρινουῦ εἶναι ἡ πιὸ κατάλληλη νὰ μιλήσει γιὰ τὴν ἰδιωτικὴ ζωὴ τοῦ μεγάλου Ἑλληνος διηγηματογράφου ποὺ τόσο ἐκλεχτικὰ τιμᾷ τὴ φιλολογία μας.

Ἀπὸ τὴν κ. Δεντρινουῦ πῆρα τὸ παρακάτω ἀνέκδοτο γράμμα τοῦ Θεοιόκη, τοῦ ὁποίου ἡ δημοσίευση γίνεται σήμερα ἔχει μεγάλο ἐνδιαφέρον, γιατί μέσα σ' αὐτὸ γράφει τίς ἐντυπώσεις ποὺ τ' ἄφησε τὸ ἔργο του «Οἱ σκλάβοι στὰ δεσμά τους», τὸ ὁποῖον τόσο προκάλεσε θόρυβο μὲ τὴν ἔκδοσή του, καὶ τώρα, γιὰ τὴν ψυχολογία τῶν τύπων καὶ τῶν χαρακτήρων του, καὶ ἰδίως τὸ ὕφος μὲ τὸ ὁποῖον εἶναι γραμμένο.

ὁ ΜΑΡΙΟΣ ΒΑΓΓΙΑΝΟΣ

Καρουσάδες, 1 Ἰουλίου 1920

Ἀγαπητὴ Κυρά! (1)

Ἀπὸ τὴν ἡμέρα ποὺ σᾶς εἶδαμε στὸ τηλέφωνο δὲν ἔλαβαμε παρὰ ἓνα ὀλιγόστιχο γράμμα σας ὥς τόσο ἐλπίζουμε πὼς θὰ εἴσθε καλά, στὸ πείσμα τῆς ζέστης ποὺ ξανάρχισε πάλι ἀνυπόφερτη. Ἄν ἐρωτᾷτε καὶ γιὰ ἐμὲ βρίσκομαι ἀπὸ ὑγεία καλά. Ἡ στενοχώρια κάθε εἵδους, ἡ ὑποχρέωση νὰ κάνω ὅ,τι δὲν θέλω ἔπειτα ἀπὸ τὴν οἰκονομικὴ καταστροφὴ, ἐνέργησαν σὰν πιεστήριο ἐπάνω μου. Ἐβγαλα ὅσο λάδι μπορούσε νὰ βγεῖ· εἶναι ἀμφίβολο ἂν καὶ μὲ μίαν ἄλλην στριψιὰ τῆς βίδας θὰ βγεῖ ἀκόμα κι' ἄλλο ἢ ἂν θὰ χαθεῖ ὁ νοῦς, ὅπως τοῦ ἥρωα τοῦ μυθιστορήματός μου! κι' ὅμως οἱ θεοὶ βρίσκουν ἀνεξιχνίαστους νόμους, γιὰ νὰ μᾶς παιδεύουν. Πολλοὺς καὶ διάφορους. Αὐτὸ πασχίζει ν' ἀποδείξει καὶ τὸ μυθιστόρημά μου ποὺ τώρα εἶναι ἔτοιμο καὶ πρέπει μόνο ν' ἀντιγραφεῖ, προῶμα ποὺ θὰ γίνει ἐλπίζω στὴν χώρα, πρὶν φύγω γιὰ τὴν Ἀθήνα. Εὐτυχῶς καὶ οἱ θεοὶ ἀλλάζουν συχνὰ γνώμη, καὶ δείχνουν κάποτε ἓνα χαμόγελό τους στοὺς δόλιους τοὺς ἀνθρώπους. Εἶναι, βλέπετε, κι' αὐτοὶ ὑποκείμενοι σὲ νόμους ἀνάγκης, σὲ νόμους ἴσως ἀγάπης, καὶ σύμφωνα μὲ τὴ θεωρίαν τοῦ Spencer ὅλα ξετυλίνονται σὲ τοῦτον τὸν κόσμον ὥς καὶ οἱ

(1) Ἀποτείνεται στὴν κ. Εἰρήνη Δεντρινουῦ, στὴν ὁποίαν πάντοτε ἔγραφεν ἔτσι.

φυσικοί νόμοι καὶ ἐπομένως ὥς κι' ἡ θέληση τῶν θεῶν, πού εἶναι οἱ ἴδιοι οἱ νόμοι!

Ὅλη αὐτὴ ἡ φλυαρία εἶναι φυσικὰ ἓνα *retaglio* ἀπὸ τὸ βιβλίον ποῦ ἔγραψα, καὶ νὰ λέει κανεὶς, πὼς δὲν κατόρθωσα νὰ βάλω μέσα ὅλην τὴν ψυχὴν μου ὅπως τὸ ἐπιθυμοῦσα, ἀλλὰ ἐγίνετο ἓνα ἔργο τρομερὰ ἀπαισιόδοξο, τρομερὰ τραγικόν, τρομερὰ δραματικόν. Τὸ γράψιμό του μοῦ ἄφηκε μιὰ συναίσθηση ἀπὸ ἀπαγοήτευση, μιὰ βαθειὰ πίκρα γιὰ τὴν τύχη τοῦ κόσμου καὶ τοῦ ἀτόμου, καὶ πρὸ πάντων γιὰ τὴ μοῖρα τοῦ ἀνθρώπου, πού ξέρει ν' ἀγαπάει καὶ πού βρίσκεται ἐξευτελισμένος ἀπὸ τὴν ἀνάγκη, ἀπὸ τὴν σκευωρία τῶν ἄλλων καὶ ἀπὸ τὴν ἀδιαφορία ἢ τὴν περιφρόνηση τῆς γυναικός.

Ποία θὰ εἶναι ἡ ἐντύπωση τοῦ ἀναγνώστου; Θὰ μπορέσει νὰ ἀνθέξει σὲ ὅλην αὐτὴν τὴν ἀπαγοήτευση καὶ νὰ τὸν τραβήξει ἡ περιέργεια καὶ τὸ δραματικὸν ἐνδιαφέρον ὥστε νὰ παρακολουθήσει τὸ ἔργο ὡς τὸ τέλος; ἢ θᾶναι ὁ πόνος του τόσο ἀψύς, ὥστε θὰ τὸ πετάξει χασμουριῶντας; Αὐτὸ θὰ μοῦ τὸ πῆτε ἐσεῖς μὲ εἰλικρίνεια, πού θὰ τὸ πρωτοδιαβάσετε.

Ἐδῶ τελειώνω καὶ ἐλπίζω γλήγορα νὰ σᾶς ἰδῶ μὲ καλὴν ὑγίαν καὶ μὲ καλὴν ὄρεξη καὶ παρακαλῶ σας νὰ μοῦ χαιρετᾶτε τὸν Ἀντρέα.

Μένω μὲ ἀπειρη φιλία δικός Σας.

Ντίνος

ΔΙΗΓΗΜΑ

ΤΕΝΘΙΜΑ ΛΑΒΑΡΑ

«Στὴ φωνὴ τ' ἀνθρώπου
ποῦ εἶδε καὶ πόνοσε»

Ἡ καμπάνες τοῦ μικροῦ ἐκκλησιδιοῦ εἶχαν παύσει πειὰ νὰ σκορπίζουν τοὺς πένθιμους κτύπους τους στὸ λεπρονῆσι. Ἡ μέρα εἶχε σβύσει κι' ὁ ἥλιος κατεβαίνοντας σιγὰ - σιγὰ ἐκεῖ κάτω στὸ ἀπέραντο πέλαγος, ἔστελλε τώρα τὶς τελευταῖες ἡλιόλαμπές του, στὰ λίγα σπιτάκια τοῦ μαύρου νησιοῦ... Ἡ νύχτα ἄρχισε νὰ διώχνει ἀπὸ παντοῦ τὰ λίγα σημάδια τῆς μέρας, καὶ τὸ σκοτάδι νὰ σκορπίζει παντοῦ τὶς μαῦρες φτεροῦγες του.